

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายจรัญ ภักดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๐/๒๕๖๑

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประเด็นวินิจฉัย

ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เฉพาะในส่วนที่กำหนดให้เป็นความผิดและโทษทางอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ หรือไม่

ความเห็น

ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีสถานะเป็นกฎหมายนั้น จะมีศักดิ์เป็นกฎหมายในลำดับชั้นใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่บัญญัติไว้ในประกาศดังกล่าว หากบทบัญญัติมีเนื้อหาเป็นกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ ประกาศดังกล่าวย่อมมีสถานะเป็นกฎหมายในลำดับชั้นพระราชบัญญัติ

ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ มีเนื้อหาบัญญัติถึงการกระทำผิดอาญา จึงมีสถานะเป็นกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติ

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับให้การรับรองตลอดมา ซึ่งรวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ ด้วย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติคุ้มครองไว้นั้น จะกระทำได้อีกแต่โดยการตรากฎหมาย ซึ่งต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ทั้งจะจำกัดได้ในกรณีจำเป็นที่ไม่มี

ทางอื่นใดที่จะแก้ไขได้เท่านั้น ดังเช่น การบังคับให้ผู้ต้องหาต้องลงลายมือชื่อในสำนวนการสอบสวน หรือแม้แต่ในสำนวนคดีของศาลเอง พนักงานสอบสวนหรือศาลไม่มีอำนาจบังคับให้บุคคลใดลงลายมือชื่อของตนเองในเอกสารใด ๆ ได้ บุคคลใดแม้ไม่ยอมลงลายมือชื่อตามคำสั่งของพนักงานสอบสวน หรือของศาล ย่อมไม่เป็นการผิดทางอาญา ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติทางแก้ไขไว้ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลโดยให้บันทึกเหตุแห่งการไม่ลงลายมือชื่อไว้แทนและให้มีผลเท่ากับเป็นการลงลายมือชื่อไว้แล้ว

ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ ที่บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่จะต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า ตามคำสั่งของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดในคดีอาญา แต่การพิมพ์ลายนิ้วมือเป็นสิทธิพื้นฐานเฉพาะตัวของบุคคลไม่ต่างไปจากการลงลายมือชื่อ ซึ่งแม้จะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้วก็ตาม แต่ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิดังกล่าวจึงย่อมได้รับความคุ้มครอง แม้กฎหมายจะบัญญัติให้เป็นหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม แต่ย่อมไม่อาจถือเป็นความผิดทางอาญาในฐานะที่ไม่ยอมพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้าได้ กฎหมายขอที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อบังคับการให้ผู้ต้องหาที่ไม่ยอมปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องเกิดภาระหรือความรับผิดชอบได้เพียงเท่าที่จำเป็น และพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น หลักการนี้กฎหมายได้บัญญัติรับรองไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑/๑ ที่บัญญัติว่า หากจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายได้บัญญัติทางแก้ไขไว้เพียงการให้สันนิษฐานเบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาเท่านั้น

การที่ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ บัญญัติในวรรคสองให้ผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญามีหน้าที่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดฐานกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นบทบัญญัติที่เอาผิดเอาโทษทางอาญาแก่บุคคลเพราะเหตุที่เขา

ใช้สิทธิและเสรีภาพในร่างกายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง โดยให้ใช้บังคับแก่บุคคลที่เพิ่งแต่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาเท่านั้น ถึงแม้จะยังไม่ถูกจับและยังมีผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีพยานหลักฐานเบื้องต้นประการใดที่จะให้ขอหมายจับ หรือแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาได้ การเป็นผู้ถูกกล่าวหาในทางอาญานั้นมิได้มีความหมายและขอบเขตที่ชัดเจนเพียงแค่มีคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำผิดทางอาญา บุคคลนั้นก็ตกเป็น “ผู้ถูกกล่าวหา” แล้ว ไม่ว่าจะการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษนั้นจะมีมูลหรือไม่ และไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาฐานใดมีโทษหนักเบาเท่าใด ผู้ที่ถูกกล่าวหาที่ต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในร่างกายและต้องรับโทษทางอาญาตามกฎหมายฉบับนี้แล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ปรากฏความจำเป็นประการใดที่จะต้องให้เขาต้องรับโทษทัณฑ์ทางอาญาเช่นนั้นเลย ดังนั้น จึงเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมเพราะบัญญัติให้ลงโทษทางอาญาแก่บุคคลที่เพิ่งแต่ถูกกล่าวหาเท่านั้น และเป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๒๕ เรื่อง การดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๕ เฉพาะในส่วนที่กำหนดให้เป็นความผิดและโทษทางอาญา ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง

(นายเจริญ ภัคดีชนากุล)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ